Justitieombudsmannen
Anna-Karin Lundin

Utformningen av ett beslut om omräkning av pension

I en anmälan till JO klagade AA på utformningen av ett beslut av Stockholms läns allmänna försäkringskassa om omräkning av allmän ålderspension utom premiepension. Till sin anmälan fogade AA ett brev till försäkringskassan, i vilket han ställde en rad frågor med anledning av beslutet. Bland annat undrade han om orsaken till att det hade angivits två olika belopp för tilläggspension (188 412 resp. 188 416 kr).

Anmälan remitterades till Riksförsäkringsverket (RFV), som var ansvarigt för beslutets utformning.

I sitt remissvar anförde verket – generaldirektören BB – följande.

> – – –
>
> RFV håller med om att beslutet tyvärr givits en olycklig utformning. Verket ser mycket allvarligt på det inträffade och har därför inlett ett omfattande arbete för att säkerställa att begripligheten av beslut och andra skrivelser som skickas ut från RFV och försäkringskassorna förbättras. De olika insatserna redovisas nedan. Först lämnas dock en kort redogörelse för bakgrunden till de kritiserade besluten.
>
> Det nya pensionssystemet trädde i kraft vid årsskiftet 2002/2003 för personer födda 1937 eller tidigare. Något förenklat innebar det för personer med låg ATP och tjänstepension att de i stället för folkpension, pensionstillskott och särskilt grundavdrag (ett slags skatteförmån) fick en ny form av förmån som kallas *garantipension*. Garantipensionen beskattas som annan pension. Nettoeffekten av förändringen var för de allra flesta noll eller en viss förbättring. En annan förändring som inträffade vid samma tidpunkt var att folkpensionen och ATP slogs ihop till en förmån som kallas *tilläggspension*.
>
> Storleken på garantipensionen för dem födda 1937 eller tidigare beror bl.a.annat på
>
> - tilläggspensionens storlek och
> - eventuell tjänstepensions storlek (utländsk pension jämställs här med tjänstepension).
>
> Det nu aktuella omräkningsbeslutet ger de försäkrade en möjlighet att kontrollera att rätt uppgift om tjänstepensionen har legat till grund för beräkningen av garantipensionen. Den uppgift om tjänstepension som försäkringskassan använder sig av kommer från Skatteverket och avser det belopp som framgår av taxeringen året före det år garantipensionen avser. Om tjänstepensionen upphört eller minskat, eller om försäkringskassan använt en felaktig uppgift, skall den försäkrade ges en möjlighet att reagera över beslutet så att det kan rättas till.

> Under föregående år tog RFV fram en arbetsprocess för att säkerställa att administrationens beslut håller en hög kvalitet. En översyn av samtliga beslut inleddes också. Den nya arbetsprocessen kom dock inte att tillämpas på 2003 års omräkningsbeslut men kommer att användas fortsättningsvis. Processen innebär bl.a. att besluts- och informationsskrivelser normalt skall testas på användargruppen innan de sätts i produktion. Vidare reglerar processen samarbetet mellan berörda avdelningar, vilket bl.a. innebär att informationsavdelningen och juridiska avdelningen får en mer aktiv roll vid utformningen av besluten.
>
> Inom verket görs också en analys när det gäller vilka försäkrade som faktiskt måste tillställas olika skrivelser och beslut. Fråga är t.ex. om AA, som har så hög tilläggspension att det inte kan bli aktuellt med garantipension, behöver tillställas ett beslut som i första hand handlar om garantipensionens storlek. Det är naturligt att många försäkrade finner ett sådant beslut besynnerligt. Sannolikt kommer den kategori som AA tillhör, dvs. sådana personer som har så hög tilläggspension att garantipension inte kan bli aktuell, inte att få ett omräkningsbeslut vid nästa årsskifte.
>
> Sammanfattningsvis beklagar alltså RFV det inträffade. Verket arbetar nu intensivt för att samtliga besluts- och informationsskrivelser inte bara skall vara juridiskt korrekta utan också språkligt och innehållsmässigt lätta att ta till sig.

AA fick tillfälle att yttra sig över RFV:s remissvar.

I sitt beslut den 30 november 2004 anförde *JO Lundin* följande i bedömningsdelen.

Av 7 § förvaltningslagen (1986:223) framgår att en myndighet skall sträva efter att uttrycka sig lättbegripligt. Detta krav torde gälla inte minst när det är fråga om beslut som på något sätt har rättsverkningar för den enskilde. Denne måste ju ha möjlighet att förstå beslutets innebörd, bedöma dess rimlighet och ta ställning till om det skall överklagas. En myndighet bör också ta viss hänsyn till vem som är mottagare av ett beslut.

Det beslut som nu är aktuellt kan inte anses uppfylla dessa grundläggande krav. Bland annat är det märkligt, att beslutet anger två olika belopp för tilläggspension, något som AA också har påpekat. Även vissa andra uppgifter i beslutet torde framstå som svåra eller omöjliga att förstå, t.ex. ett sådant uttryck som ”inkomstindex”.

RFV har i sitt remissvar hållit med om att beslutet har fått en olycklig utformning. Jag delar denna uppfattning. Samtidigt ser jag positivt på de förändringar som RFV har aviserat. Jag ser därför inte att det behövs något ytterligare uttalande från min sida i detta ärende.